

WPROWA- DZENIE C++

Michał Matlak

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Redaktor prowadzący: Małgorzata Kulik

Projekt okładki: Studio Gravite / Olsztyn

Obarek, Pokoński, Pazdrijowski, Zaprucki

Grafika na okładce została wykorzystana za zgodą Shutterstock.com

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel. 32 231 22 19, 32 230 98 63

e-mail: helion@helion.pl

WWW: <https://helion.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<https://helion.pl/user/opinie/jcppwp>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

ISBN: 978-83-283-9175-8

Copyright © Helion S.A. 2022

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubię to!» Nasza społeczność](#)

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Szybki start	7
Porównanie C i C++ na przykładzie trójkątnego kwadratu	
Rozdział 2. Rodzaje wielkości w języku C++	15
Typy char, short int, int, long int, float, double, long double, const, precyzja pojedyncza, podwójna, auto, łańcuchy, complex, STL, wektor, tablica, INT_MIN, INT_MAX, FLT_MIN, FLT_MAX, DBL+MIN, DBL_MAX	
Rozdział 3. Operacje wejścia-wyjścia	28
getchar, getch, gets, puts, char plik(256), getline, string, string.size, cin, cout, ofstream, close, printf, fopen, fprintf, fclose	
Rozdział 4. Operacje na zadeklarowanych wielkościach i funkcje standardowe	41
Liczby zespolone, funkcje standardowe rzeczywiste i zespolone, stałe matematyczne	
Rozdział 5. Instrukcje warunkowe i sterowanie pracą programu	49
If, switch	
Rozdział 6. Automatyzacja obliczeń	58
For, do...while, while..., goto, break, vector.push_back	

Rozdział 7. Architektura programu i pierwsze programy	70
Biblioteki, pliki nagłówkowe, main, zmienne globalne i lokalne, przestrzeń nazw, funkcje, wywołanie funkcji, funkcje typu void, funkcja main, funkcja inline	
Rozdział 8. Opis przykładowych programów do nauki programowania	85
Całkowanie metodą Simpsona, Gaussa-Legendre’a, bisekcja, metoda Newtona I, wielomian interpolacyjny Lagrange’a dla funkcji sinus, metoda Newtona II	
Rozdział 9. Wskaźniki, tablice, funkcje	92
Wskaźniki, dereferencja, tablice i wskaźniki, funkcje i łańcuchy jako argumenty funkcji, referencje, powiększanie wymiarów tablic (wektorów), dynamiczna alokacja pamięci	
Rozdział 10. Struktury	113
Koncepcja struktury, funkcje i struktury, przeładowanie operatora wywołania funkcji (liczby zespolone)	
Rozdział 11. Klasy. Krótkie wprowadzenie	124
Klasa bazowa (nadklasa), podklasa (klasa pochodna), dane i metody, konstruktory i destruktory, dziedziczenie, funkcje wirtualne, polimorfizm	
Rozdział 12. Szablony. Krótkie wprowadzenie	146
Koncepcja szablonu, szablon funkcji, szablon klasy	
Dodatek A. Przykładowe programy	155
Całkowanie metodą Simpsona Całkowanie metodą Gaussa-Legendre’a Znajdowanie miejsca zerowego funkcji metodą bisekcji Znajdowanie miejsca zerowego funkcji metodą Newtona I Funkcja sinus (1.e-008) Znajdowanie miejsca zerowego funkcji metodą Newtona II	
Literatura	167

Automatyzacja obliczeń

Założmy, że mamy dodać do siebie 1000 liczb, które znajdują się w pamięci komputera, zadeklarowane np. jako tablica:

```
double aa[1000];
```

 (82)

Aby to zrobić za pomocą narzędzi znanych do tej pory, musielibyśmy się nieźle natrudzić. Trudność tę można pokonać, wprowadzając pojęcie **pętli**, czyli fragmentu programu, który jest wielokrotnie powtarzany. Problem rozwiązuje tu następujące polecenie pętli:

```
for (wartość początkowa; warunek sterujący; sposób powtarzania)
{
    instrukcje;
}
dalsze instrukcje;
```

 (83)

Polecenie to powoduje, że obszar instrukcje; (pomiędzy nawiasami { oraz }) będzie powtarzany tyle razy, ile wynika z założonej wartości początkowej, użytego tu warunku sterującego i sposobu powtarzania. Najlepiej zrozumieć działanie instrukcji for na przykładzie.

Założmy, że w tablicy (zadeklarowanej np. jako `double aa[1000]`) znajduje się 1000 liczb (`aa[0]`, `aa[1]`, ..., `aa[999]`). Listing 6.1 przedstawia program, który obliczy sumę tych liczb.

LISTING 6.1. Działanie pętli typu for

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
#include <cmath>
#include <cstdlib>

using namespace std;

char s=' ';
```

 (84)

```

int i;
double aa[1000];
double x;

int main()
{
aa[0]=12.43;      //Należy tu wpisać wszystkie liczby
aa[1]=0.125;
.
.
.
aa[999]=121.11;
////////////////////////////////////
x = aa[0];
for (i = 1; i < 1000; i=i+1)
{
    x = x + aa[i];          //Lub x+=aa[i];
}
////////////////////////////////////
cout<<fixed;
cout<<"suma liczb wynosi"<<s<<s<<x<<endl;

getchar();
return 0;
}

```

Przypomnijmy jeszcze, co oznacza użyty wyżej zapis $x = x + aa[i]$ lub $i = i + 1$. Znak = nie jest tu matematycznym znakiem równości, tylko znakiem podstawienia, który mówi: najpierw oblicz prawą stronę po znaku =, a następnie wstaw do zmiennej po lewej stronie, przed znakiem =. Po tej uwadze możemy już omawiać, jak działa użyta wyżej pętla for. Nawias ($i = 1; i < 1000; i = i + 1$) w pętli for generuje dla zmiennej $i < 1000$ następujący ciąg wartości: $i = 1, 2, \dots, 999$ (stąd i nazywa się **licznikiem pętli**). W pierwszej iteracji pętli (dla $i = 1$ oraz $x = aa[0]$) do x dodane zostanie $aa[1]$ i umieszczone znowu w x . Czyli po pierwszym cyklu: $x = aa[0] + aa[1]$. Teraz do $i = 1$ zostanie dodane 1 (bo $i = i + 1$). Druga iteracja rozpoczyna się zatem z wartością $i = 2$ oraz $x = aa[0] + aa[1]$. Ponieważ ogólnie $x = x + aa[i]$ oraz po pierwszej iteracji $i = 2$, po drugiej iteracji otrzymamy w wyniku $x = aa[0] + aa[1] + aa[2]$ itd., aż w końcu w ostatniej iteracji otrzymamy $i = 999$, czyli do x dodane zostanie $aa[999]$. Po ostatnim przebiegu pętli w x pojawi się zatem cała interesująca nas suma $aa[0] + aa[1] + \dots + aa[999]$. Dlatego x nosi nazwę **akumulatora**. Kolejne powiększenie i o 1 da w wyniku $i = 1000$, a więc warunek $i < 1000$ przestanie być spełniony. Pętla została zatem ukończona i komputer przeskoczy do wykonania poleceń wydruku. Widzimy więc, że kod

programu dodawania 1000 liczb przy użyciu pętli (83) jest bardzo krótki. W pętli (84) możemy stosować skrótowy zapis zgodnie z tabelą 4.3 jako opcję, czyli zamiast $x = x + aa[i]$; można użyć skrótowego zapisu $x += aa[i]$. Tego skrótu często używa się w praktyce, natomiast zapisu $i += 1$ (zamiast $i = i + 1$) raczej nie, chociaż jest on poprawny. Wprowadzono także skrótowe zapisy $++i$ oraz $i++$, oznaczające inkrementację (powiększenie) indeksu i o wartość 1. Skrót $++i$ oznacza, że do i należy dodać 1, zanim zmienna i zostanie użyta. Natomiast $i++$ używamy wtedy, gdy i ma być powiększone o 1 w kolejnej operacji tam, gdzie się ono pojawi. Skróty $++i$ oraz $i++$ oznaczają zatem co innego i należy przy ich używaniu zachować pewną ostrożność. W niektórych sytuacjach mogą być jednak równoważne, np. w (84) możemy użyć w instrukcji for zarówno skrótu $++i$, jak i $i++$, ponieważ w obu wypadkach indeks i generowany w pętli będzie przebiegał przez ten sam zbiór wartości ($i = 1, 2, \dots, 999$). W podobny sposób działa dekrementacja — i oraz $i--$, czyli obniżanie indeksu i o wartość 1. Do używania zapisu skrótowego należy się zatem powoli przyzwyczajać, ponieważ jest on często stosowany w praktyce.

Jeśli chcielibyśmy obliczyć np. sumę $aa[0] + aa[2] + \dots + aa[998]$, to należałoby w programie dokonać zmiany: `for(i = 1; i < 1000; i = i + 1)` na `for(i = 2; i < 1000; i = i + 2)`. Podobnie zatem, jak wspomniano wyżej, możemy używać skrótowej notacji $++i$ oraz $i += 2$ zamiast odpowiednio $i = i + 1$ oraz $i = i + 2$.

A oto kolejny przykład. W rozdziale 2. omawialiśmy skrótowo możliwość użycia w praktyce biblioteki `<vector>`. Teraz, przy okazji omawiania polecenia pętli typu `for`, pokażemy, jak w bieżącym programie można łatwo rozszerzyć wymiar przestrzeni `vector` (zwiększyć liczbę składowych), jeśli zaistnieje taka konieczność. Założona bowiem na początku liczba składowych wektora może w trakcie działania programu okazać się niewystarczająca. Do tego celu służy operacja `push_back()`, której działanie poznamy w listingu 6.2. Zadeklarowano tu zmienną `wektor(i)`, ($i=0, 1, 2, 3$), której wymiar będziemy mogli podwyższyć w programie. Podwyższymy najpierw zadeklarowany wymiar równy 4 (`wektor(4)`) o 1 przy użyciu polecenia `wektor.push_back(3)`; i następnie wprowadzimy do nowej zmiennej `wektor[4]` liczbę, aby sprawdzić za pomocą wydruku, czy rzeczywiście w tej zmiennej znajduje się wstawiona liczba. Uzyskaliśmy więc ten sam efekt, jak gdybyśmy od samego początku użyli deklaracji `wektor(5)` zamiast `wektor(4)`. Aby z kolei zwiększyć wymiar do 16 (`wektor(15)`), użyta została poniżej pętla typu `for`. Ponawiamy próbę sprawdzenia, umieszczając np. w zmiennej `wektor[12]` liczbę, która następnie, podobnie jak wyżej, zostaje wydrukowana tak, jak być powinno. Jest to potwierdzenie, że rozszerzona przestrzeń jest gotowa do użycia.

LISTING 6.2. Powiększanie wymiaru przestrzeni przy użyciu operacji `push_back()`

```

#include <iostream>
#include <vector>
#include <cstdio>

using namespace std;

int i;

int main()
{
    wektor <double> wektor(4);    //Tu są nawiasy ()

    wektor[0]=-0.1;
    wektor[1]=0.1;    //Tu są nawiasy []
    wektor[2]=0.2;
    wektor[3]=-0.3;

    wektor.push_back(3);    //Rozszerzenie wymiaru o 1
    cout<<fixed;
    wektor[4]=0.123456;    //I sprawdzenie, czy to działa
    cout<<"wektor[4]="<<wektor[4]<<endl;

    getchar();    //Nacisnąć Enter

    for(i=0;i<=10;i++)
    {
        wektor.push_back(5+i);
    }

    wektor[12]=-0.456789;
    cout<<"wektor[12]="<<wektor[12];

    getchar()
    return 0;
}

```

Aby jeszcze lepiej zrozumieć funkcjonowanie pętli `for`, obliczymy zamiast sumy (jak w (84)) iloczyn n kolejnych liczb, czyli $n!$ (n silnia), gdzie $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$. Listing 6.3 przedstawia przykład takiego programu.

LISTING 6.3. Użycie pętli typu `for` do obliczania iloczynu

```

#include <iostream>
#include <cmath>
#include <iomanip>
#include <cstdio>

```

```

using namespace std;

char s=' ';

const int n=10;
int i, k = 1;

int main()
{

for(i = 2; i <= n; ++i)
{
    k = k * i;      //Tabela 4.3 pozwala wprowadzić skrót k *= i;
}

cout<<"n! wynosi "<<s<<s<<s<<k;

getchar();
return -0;
}

```

Zadeklarowaliśmy tu, że $n=10$, czyli obliczamy $10!$. Zastosowaliśmy też skrót $++i$, zamiast pisać $i = i + 1$. Startujemy w pętli od $k = 1$ oraz $i = 2$. Po pierwszym przebiegu $k = 2 = 1 \cdot 2$, po drugim ($i = 3$) $k = 1 \cdot 2 \cdot 3$ itd., aż osiągniemy ($i = 10$) $k = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot 10 = 10!$. Kolejne $++i$ powiększy i o 1, dając w wyniku $i = 11$, czyli warunek $i \leq n$ ($n = 10$) przestanie być spełniony, co oznacza zakończenie wykonywania pętli. Po wyjściu z pętli wynik będzie się znajdował w zmiennej (akumulatorze) k , a komputer wydrukuje wynik $10!$.

W listingach 6.1 – 6.3 poznaliśmy polecenie pętli **for (83)**, która obejmuje przypadek, gdy liczba powtórzeń jest znana. Bardzo często jednak liczby powtórzeń nie da się z góry przewidzieć. Wtedy używamy innych poleceń, które same mogą decydować o liczbie potrzebnych powtórzeń. Są dwa takie standardowe polecenia (z pozoru do siebie podobne, ale jednak różne), które organizują powtarzanie (pętlę) w taki właśnie sposób. Pierwszym z nich jest polecenie `do...while` (czyli z ang. „wykonuj...dopóki”). Polecenie to ma następującą postać:

```

do
{
    instrukcje do wykonania;
}
while(warunek);      //Tutaj jest ;
następne instrukcje;

```

(87)

Działanie tego polecenia polega na wielokrotnym powtarzaniu sekwencji poleceń zawartej między nawiasami { oraz } w taki sposób, że za każdym razem sprawdzany jest warunek następujący po słowie `while`. Pętla (87) będzie wykonywana tak długo, dopóki warunek ten będzie spełniony. W przeciwnym razie komputer przejdzie do wykonania poleceń następnę instrukcje;. Zauważmy przy tym, że:

- ♦ Pętla będzie zawsze wykonana jeden raz, nawet wtedy, gdy warunek następujący po słowie `while` nie będzie spełniony.
- ♦ Jeśli warunek zawsze będzie spełniony (bo mamy np. błąd w programie lub w naszych wzorach), komputer będzie wykonywał niekończącą się pętlę bez jakiegokolwiek rezultatu. W takiej sytuacji należy nacisnąć kombinację klawiszy *Ctrl+Break*. Działanie programu ulegnie wtedy przerwaniu.

A oto druga możliwość, czyli polecenie `while`, którego schemat jest następujący:

```
while(warunek)
{
    instrukcje do wykonania;
}
dalsze instrukcje;
```

(88)

Jeśli warunek po słowie `while` będzie spełniony, to będą wykonywane kolejne instrukcje zawarte w obszarze pomiędzy dwoma nawiasami { oraz } aż do momentu, gdy warunek następujący po `while` przestanie być spełniony. Wówczas komputer przejdzie do wykonywania poleceń `dalsze instrukcje;`. Gdyby w bloku była do wykonania tylko jedna instrukcja, znaki { oraz } możemy pominąć. Polecenie (88) działa więc nieco inaczej niż poprzednie (87). Musimy jednak i tu zachować pewną ostrożność, ponieważ:

- ♦ Jeżeli warunek po słowie `while` nie będzie spełniony, to blok pomiędzy{ i } programu nie będzie już wykonywany i nastąpi przeskok do poleceń `dalsze instrukcje;`.
- ♦ Jeśli warunek zawsze będzie spełniony, to komputer będzie wykonywał niekończącą się pętlę, którą można zatrzymać tylko przez naciśnięcie wspomnianej wyżej kombinacji klawiszy *Ctrl+Break*.

Zasadnicza różnica pomiędzy poleceniami (87) a (88) tkwi więc w tym, że w przypadku niespełnienia warunku w (87) komputer i tak jeden raz wykona pętlę, podczas gdy w poleceniu (88) już nie. Świadomość tego faktu może być czasem pomocna przy układaniu programu. Działanie poleceń do...`while` oraz `while` omówimy na konkretnych przykładach. Oto pierwszy z nich:

Założmy, że dwie liczby `a` i `b` typu `double` zostały już wcześniej obliczone w programie. Naszym celem jest teraz np. tablicowanie funkcji $y = \exp(\sin(x))$ z krokiem 0.01 w przedziale od `a` do `b` (lub od `b` do `a` w zależności od tego, która z tych liczb jest większa). Komputer „wie”, ile wynosi `a` oraz ile wynosi `b`, ale my tego nie wiemy, bo zresztą same wartości `a` oraz `b` mogą zależeć jeszcze od innych parametrów wejściowych i mogą stale się w programie zmieniać. Nie możemy zatem zatrzymywać komputera za każdym razem, aby stwierdzić, ile komputer musi wykonać w pętli powtórzeń, tablicując funkcję z ustalonym krokiem 0.01. Niech więc komputer zdecyduje sam, co i jak ma robić, ale my musimy mu w tym pomóc, pisząc w tym celu program przedstawiony na listingu 6.4.

LISTING 6.4. *Użycie pętli typu `do...while`*

```
#include <iostream>
#include <cmath>
#include <iomanip>
#include <cstdio>
(89)

using namespace std;

const double a=-10.;
const double krok=0.01;
const double b=10.;

char s=' ';
double a1, b1,x, y;

int main()
{

a1=a;
b1=b;

if(a>b)
{
a1=b;
b1=a;
}

cout<<fixed;
x=a1;

do
{
y=exp(sin(x));
cout<<"x="<<x<<endl<<y<<endl<<endl;
x=x+krok;

```

```

}
while(x<b1);

getchar();
return 0;
}

```

Na samym początku deklarujemy zmienne użyte w programie i za pomocą instrukcji `if` korygujemy przedział zmienności $[a, b]$ na $[a1, b1]$, jeśli $a > b$. Teraz $a1 \leq b1$ i możemy już rozpocząć tablicowanie naszej funkcji w przedziale $[a1, b1]$ z krokiem 0.01. Tablicowanie rozpoczynamy od wartości początkowej argumentu $x = a1$, z którym wchodzimy do pętli `do...while`, drukując kolejno argument i obliczoną wartość funkcji. Polecenie $x = x + 0.01$ zwiększa teraz x o 0.01. Jeśli spełniony jest warunek $x \leq b1$ w `while`, to komputer znowu wykona pętlę itd. W końcu x stanie się większe od $b1$ i komputer, kończąc pętlę, zatrzyma się na poleceniu `getchar()`;

Jako ciekawostkę podamy jeszcze informację, że krok, z jakim tablicujemy funkcję, podawany jako 0.01, jest w istocie nieco inny (może to być np. wartość 0.009999999776482582, różniącą się nieco od 0.01 — zależy to od konkretnego kompilatora). Jest to liczba, z którą faktycznie pracuje komputer, popełniając narastające błędy zaokrąglenia. Uwaga ta dotyczy każdej innej zmiennej zmiennopozycyjnej.

W listingu 6.5 pokażemy teraz działanie polecenia `while` (porównaj (88)). Przedstawia to program z poprzedniego listingu po zastosowaniu definicji pętli `while` (88).

LISTING 6.5. Działanie pętli typu `while`

```

#include <iostream>
#include <cmath>
#include <iomanip>
#include <stdio.h>
(90)

using namespace std;

const double a=-10.;
const double krok=0.5;
const double b=10.;

char s=' ';
double a1, b1,x, y;

int main()
{

```

```

    a1=a;
    b1=b;

if(a>b)
{
    a1=b;
    b1=a;
}

cout<<fixed;
x=a1;

while(x<b1)
{
    y=exp(sin(x));
    cout<<"x="<<x<<endl<<"y="<<y<<endl<<endl;
    x=x+krok;
}
getchar();
return 0;
}

```

Pętla w tym fragmencie programu przebiega również pomiędzy nawiasami { oraz }. Dopóki spełniony będzie warunek $x \leq b1$ w `while`, dla każdego x będzie obliczana funkcja $y = \exp(\sin(x))$, a potem każdorazowo nastąpi wyświetlenie jednej linii tabeli (czyli x i y) oraz powiększenie x o 0.01. Proces ten skończy się, gdy x stanie się większe od $b1$ i nastąpi przeskok do polecenia `getchar()`, które zatrzyma program w celu umożliwienia obejrzenia wyników.

Polecenia typu `do...while` i `while` mogą być również użyte wszędzie tam, gdzie liczba powtórzeń jest łatwa do ustalenia. Spójrzmy więc na listing 6.6. Zastosujemy tu równoległe polecenia `do...while` oraz `while` do tego samego problemu, który omawialiśmy przy okazji listingu 6.1. Oto odpowiedni fragment programu z listingu 6.1, zaznaczony za pomocą dwóch rzędów ukośników, który po poniższej modyfikacji sumuje 1000 liczb umieszczonych w tablicy zadeklarowanej jako `double aa[1000]` przy użyciu pętli `do...while`.

LISTING 6.6. *Użycie pętli `do...while` dla ustalonej liczby powtórzeń*

```

i = 1;
x = aa[0];
do
{
    x = x + aa[i];           //Lub x+=aa[i];
}

```

(91)

```

    i = i + 1;           //Lub ++i;
}
while(i < 1000);

```

W przykładzie z listingu 6.7 użyjemy polecenia `while`.

LISTING 6.7. *Użycie pętli typu `while` dla ustalonej liczby powtórzeń*

```

i = 1;                                                         (92)

x = aa[0];
while(i < 1000)
{
    x = x + aa[i];      //Lub x+=aa[i];
    i = i + 1;         //Lub ++i;
}

```

Jak widać, w każdym z przypadków (91) i (92) odpowiedni fragment pętli wykonał (znaną z góry) liczbę dodawań równą 999 (zaczynając od wartości początkowych indeksu `i = 1` oraz akumulatora `x = aa[0]`).

Instrukcje warunkowe typu `if` (77a, b), `switch` (80a, b) wraz z instrukcjami powodującymi automatyzację obliczeń i organizującymi pętle, jak instrukcje `for` (83), `do...while` (87) czy `while` (88), należą do podstawowych narzędzi programowania. Z praktycznych powodów wygodnie jest opuścić jakąś pętlę wcześniej, niż przewiduje to organizacja programu. Do tego celu służy polecenie skoku bezwarunkowego `goto etykieta;`. Komputer przerywa wtedy działanie pętli, przeskakuje bezpośrednio do instrukcji znajdującej się tuż za linią, w której umieszczono znacznik (etykieta:), i wykonuje kolejno dalsze instrukcje. Inny sposób na opuszczenie pętli to użycie polecenia `break` (porównaj (80a, b)). Działanie poleceń `goto` (z ang. „iść do”) oraz `break` jest jednak odmienne. Zademonstrujemy to na przykładzie pokazującym sposób opuszczania pętli typu `do...while` przez oba te polecenia.

W instrukcji `do...while` w celu pokazania różnicy umieścimy polecenia `goto` i `break` zamiennie w tej samej linii:

```

do                                                         (93)
{
instrukcje;

goto skok;      lub      break;
}

```

```
while (warunek);
    następane instrukcje 1;
.
    instrukcje;
.
skok:
    następane instrukcje 2;
```

Załóżmy, że w przestrzeni między nawiasami { oraz } znajduje się polecenie goto skok;. Program po dojściu w pętli do polecenia goto skok; opuści bezwarunkowo pętlę i przejdzie do wykonywania polecenia znajdującego się bezpośrednio po etykiecie skok:, czyli wykona polecenia następane instrukcje 2;. Załóżmy teraz, że w pętli mamy polecenie break; zamiast goto skok;. Program przeskoczy wtedy bezwarunkowo do najbliższej instrukcji poza pętlą, czyli rozpocznie wykonywanie poleceń następane instrukcje 1;. Polecenia break; można użyć do opuszczenia tylko jednej pętli w przypadku pętli zagnieżdżonych.

Należy tu jeszcze dodać, że skok bezwarunkowy można zrealizować tylko wtedy, gdy zarówno goto, jak i etykieta znajdują się wewnątrz jednej i tej samej funkcji (jest to blok instrukcji posiadający własną nazwę — porównaj rozdział 7.). Ponieważ nazwy etykiet obowiązują jedynie w ramach danej funkcji (tzn. mają charakter lokalny), niemożliwe jest zrealizowanie przeskoku za pomocą goto pomiędzy funkcjami. Ale oznacza to, że tej samej nazwy etykiety dla goto można używać w różnych funkcjach.

Polecenia goto można użyć w programie do utworzenia niekończącej się pętli, służącej do wyświetlania wyników pośrednich. Pokażemy to na kolejnym przykładzie.

Umieścimy gdzieś w programie następującą sekwencję:

```
cout ("x=" << x << "y=" << y); (94)
skok:
goto skok;
```

Tutaj, inaczej niż wcześniej, etykieta skok: umieszczona jest przed goto skok;. Oznacza to, że komputer wyświetli (wydrukuje) najpierw x i y z instrukcji cout (...); i będzie wykonywał dalej niekończącą się pętlę, zawartą pomiędzy znacznikiem skok: i poleceniem goto skok;. Wykonując pętlę, komputer będzie cały czas wyświetlał na ekranie x oraz y, ponieważ pomiędzy poleceniami skok: i goto skok; nie ma żadnych innych poleceń. Daje to podobny efekt jak wstrzymanie działania programu za pomocą polecenia getch(); lub getchar();

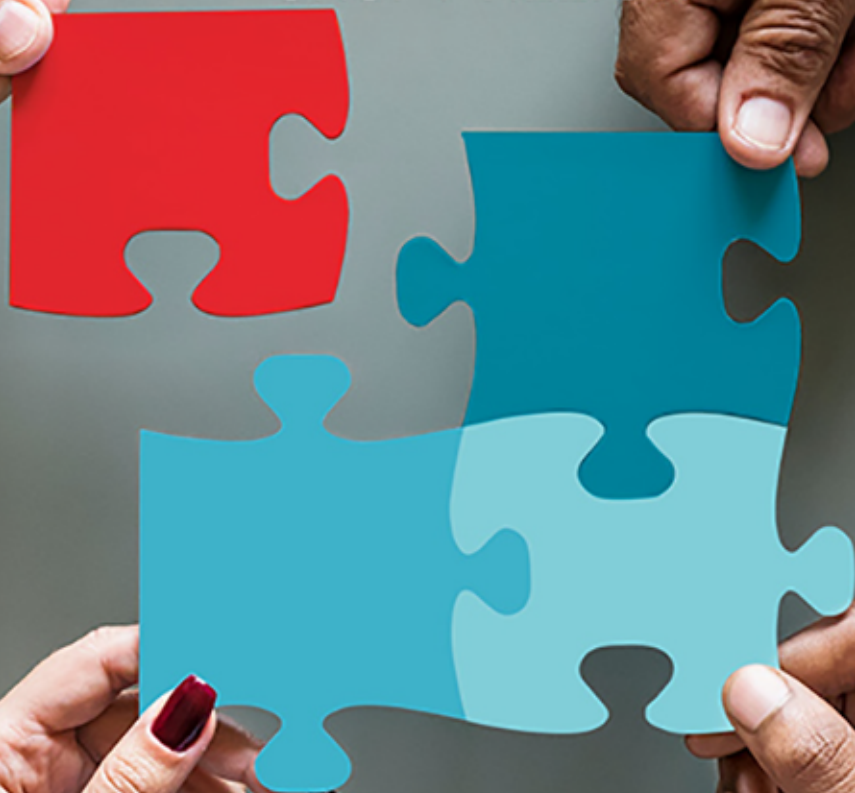

Wyjścia z niekończącej się pętli w (94) dokonujemy (podobnie jak w (87) i (88)) przez naciśnięcie klawiszy *Ctrl+Break*. Polecenia *goto* etykieta;, umożliwiającego wykonanie skoku bezwarunkowego, nie należy jednak nadużywać, gdyż może to negatywnie wpłynąć na czytelność programu i zwiększyć ryzyko popełnienia błędu. Większe bezpieczeństwo uzyskamy tu przez użycie takich poleceń jak *if* (77a, b), *switch* (80a, b), *for* (83), *do...while* (87) i *while* (88), które praktycznie eliminują potrzebę użycia *goto*, a do tego są jasne i przejrzyste. Paradoksalnie jednak odpowiednio dobrana kombinacja skoku bezwarunkowego *goto* oraz instrukcji warunkowej *if* pozwala z powodzeniem zastąpić polecenia typu *switch*, *for*, *do...while* i *while*. Sprawdzenie prawdziwości powyższego stwierdzenia pozostawiamy Czytelnikowi.

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

WPROWADZENIE DO C++

- Najważniejsze definicje języka
- Inspirujące przykłady praktyczne
- Solidne podstawy języka C++

Poznaj język C++ przy pomocy 68 przykładowych programów

Należący do języków ogólnego przeznaczenia C++ od lat pozostaje niezwykle popularny wśród programistów. I wciąż zdobywa nowych entuzjastów. Jeśli chcesz się przekonać, jak się pracuje z tym wszechstronnym i potężnym językiem, przygodę z nim koniecznie rozpocznij od tego podręcznika! Przeprowadzi Cię on krok po kroku przez najważniejsze zagadnienia i definicje związane z C++. Z pewnością docenisz to, że każde pojęcie, które należy opanować, zostało zilustrowane gotowym, działającym programem. Autorowi książki bowiem chodzi o to, by teorię przyswajając na podstawie praktyki — niejako przy okazji.

Praca z tym podręcznikiem pozwoli Ci się przekonać, jak dane definicje sprawdzają się w użyciu — będziesz je przekładać na własną aktywność jako programista. Przyjrzyj się takim związanym z C++ zagadnieniom jak stosowane w tym języku rodzaje wielkości, charakterystyczne dla niego operacje wejścia-wyjścia czy instrukcje warunkowe i sterowanie pracą programu. Poznasz operacje na zadeklarowanych wielkościach, działania na liczbach zespolonych i funkcje standardowe, dowiesz się też, w jaki sposób w C++ automatyzować obliczenia i czym charakteryzuje się architektura tego języka. Zdobędziesz wiedzę o jego strukturach, klasach i szablonach. A wszystko to od strony praktycznej i równocześnie z perspektywy stricte matematycznej — bo język C++ to matematyka w najpiękniejszym programistycznym wydaniu!

Prof. dr hab. Michał Matlak — fizyk teoretyk. Emerytowany pracownik Zakładu Fizyki Teoretycznej. Były kierownik studiów doktoranckich na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Autor książki *Język C/C++ i obliczenia numeryczne. Krótkie wprowadzenie*.

Helion

 helion.pl

 HELION SA
ul. Kościuszki 1c
44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
helion@helion.pl

Sprawdź nasze szkolenia!

AKADEMIA IT & BUSINESS

HELIONSZKOLENIA.PL

KOD KORZYŚCI
Sięgnij po więcej! ►

ISBN 978-83-283-9175-8

INFORMATYKA W NAJLEPSZYM WYDANIU

Cena: 57,00 zł